

Pregătiri pentru combaterea virusului Zika în UE

Rezumat

Epidemia cu virusul Zika continuă să se răspândească în cele două Americi și în Caraibe, multe țări din lume fiind afectate la ora actuală. În prezent există dovezi ale unei legături între infectarea cu virusul în timpul sarcinii și malformațiile congenitale ale creierului la fetus. Există de asemenea o legătură între infectarea cu virusul Zika și sindromul Guillain-Barré, caracterizat prin paralizie și alte simptome neurologice la adulți, și de asemenea la copii, mai rar.

În vara acestui an este posibil să apară cazuri de infectare cu virusul Zika contractate local, în țările care au o populație mare de țânțari *Aedes albopictus* (un țânțar care poate să transmită virusul Zika), și în care factorii ecologici și climatici favorizează transmiterea.

În Regiunea Autonomă Madeira (în Portugalia), probabilitatea apariției de cazuri contractate local a virusului Zika este mai mare decât în Europa continentală. *Aedes aegypti*, principala specie capabilă să transmită virusul Zika, este prezentă în Madeira, în timp ce în Europa continentală s-au găsit doar țânțari din specia mai puțin virulentă *Aedes albopictus*.

În Europa există cazuri importate de infecție cu virusul Zika și este de așteptat ca acestea să continue să apară, dat fiind numărul mare de persoane care călătoresc între regiunile cele mai afectate și Europa. De asemenea, este de așteptat să apară cazuri de transmitere a virusului Zika pe cale sexuală, de la persoane care revin dintr-o călătorie din zone afectate, acestea fiind deja semnalate în unele țări.

Este important ca țările UE să fie pregătite pentru această amenințare. Acest lucru presupune planuri operaționale de măsuri de răspuns, inclusiv capacitatea de depistare și de diagnostic în fază timpurie a cazurilor și supravegherea acestora, precum și

furnizarea de resurse adecvate pentru menținerea unui grad ridicat de combatere a țânțarilor. În caz contrar, s-ar putea ajunge la o răspândire mai mare a bolii, care ar duce la costuri mai mari pentru combaterea țânțarilor și tratamentul persoanelor afectate, precum și la o mai mare îngrijorare în rândul publicului larg.

Este nevoie de un răspuns integrat, iar țările își pot consolida planurile punând accentul pe:

- conștientizarea clinică, pentru a permite diagnosticul în fază timpurie;
- capacitatea de depistare în laborator a virusului Zika;
- măsuri de supraveghere;
- măsuri de combatere a țânțarilor;
- comunicarea cu publicul.

Problematica

Acest document prezintă măsuri de pregătire care pot reduce riscul de răspândire a virusului Zika în Europa continentală, în principal pentru protecția femeilor gravide și a femeilor care doresc să rămână gravide, având în vedere dovezile legăturii dintre virusul Zika și malformațiile congenitale ale creierului la fetus.

Dat fiind numărul mare de persoane care călătoresc între regiunile afectate de virusul Zika și Europa, este posibil ca virusul să pătrundă în Europa.

În anumite părți din Europa, în special în sudul Europei există țânțari care pot transmite virusul Zika (vezi figura 1). Acest lucru înseamnă că pot apărea cazuri de infectare cu virusul Zika, atât prin înțepături de țânțari infectați, în UE, precum și cazuri contractate în UE pe cale sexuală.

Au fost deja semnalate în țări din UE cazuri de infectare cu virusul Zika la persoane care au revenit dintr-o călătorie, precum și cazuri importate de malformații congenitale ale creierului la fete. A fost de asemenea documentată transmiterea virusului Zika pe cale sexuală, acesta putând pătrunde în Europa prin persoane care revin dintr-o călătorie în zonele afectate.

Consecințele lipsei de acțiune

Depistarea în fază timpurie a cazurilor poate fi ratată dacă nu sunt conștientizate simptomele infectării cu virusul Zika printre clinicieni, sau dacă laboratoarele au doar o capacitate limitată. În plus, lipsa de măsuri adecvate și prompte de combatere a țânțarilor, lipsa de informare a publicului cu privire la riscurile legate de transmiterea pe cale sexuală și măsurile necorespunzătoare de prevenire a înțepăturilor de țânțari poate mări de asemenea probabilitatea de răspândire a virusului.

Povara economică cauzată de cazurile de infectare cu virusul Zika în UE ar putea fi semnificativă, rezultând din:

- **Supravegherea clinică suplimentară necesară în cazul femeilor gravide din zonele afectate și a celor care revin din zonele respective:** femeilor gravide li se recomandă monitorizarea periodică și urmărirea în cazul în care au fost expuse la virusul Zika.
- **Consecințele pe termen lung ale îngrijirii bebelușilor născuți cu microcefalie:** microcefalia este o afecțiune cronică pentru care nu se cunoaște niciun remediu sau tratament standard. Bebelușii născuți cu această afecțiune au nevoie de controale periodice și de asistență medicală pentru monitorizarea și susținerea creșterii și dezvoltării lor.
- **Costurile medicale ale gestionării cazurilor de sindrom Guillain-Barré:** de multe ori, aceste cazuri necesită îngrijire cu ventilație mecanică în unități de terapie intensivă.

Beneficiile investiției pe termen lung în măsuri de pregătire sunt evidente. În viitor sunt de așteptat noi cazuri de importare a virusului, cu probleme asemănătoare, iar stabilirea unor bune practici de pregătire va ajuta țările să facă față mai bine virusului Zika și altor virusuri transmise prin țânțari din specia *Aedes*, precum denga și chikungunya.

Ce se poate face?

Ce se poate face pentru a se asigura depistarea în fază timpurie și o reacție promptă, astfel încât să se reducă riscul de transmitere în UE?

Personalul medical poate fi instruit în legătură cu importanța depistării în fază timpurie a virusului Zika. Se pot pune în aplicare ghiduri și proceduri pentru clinicieni, privind modul de gestionare a pacienților care sunt suspecți de infectare cu virusul Zika (inclusiv luarea de măsuri pentru reducerea riscului de introducere a virusului la populațiile de țânțari locale, prin intermediul cazurilor umane), privind procedura de

confirmare a infectării cu virusul Zika și privind modul de semnalare a bolilor transmise prin țânțari.

În cazul unei alerte de sănătate publică, de exemplu în urma apariției unor cazuri locale, dacă informația ar putea fi transmisă imediat către cadrele medicale, către serviciile de sănătate publică și către alte sectoare precum mediu, transport și turism, acest lucru ar favoriza identificarea promptă a cazurilor.

Este important ca autoritățile naționale să asigure capacități de laborator suficiente și validate corespunzător pentru depistarea, identificarea și testarea serologică a virusurilor. Trebuie încurajată colaborarea și comunicarea strânsă între laboratoarele locale și laboratoarele de referință, în vederea unor testări suplimentare.

Se poate face un schimb de date sistematic și periodic, privind supravegherea și monitorizarea, între toate sectoarele și la toate nivelurile (local, regional și național). De asemenea, țărilor li s-a solicitat să semnaleze cazurile către Sistemul european de supraveghere (TESSy).

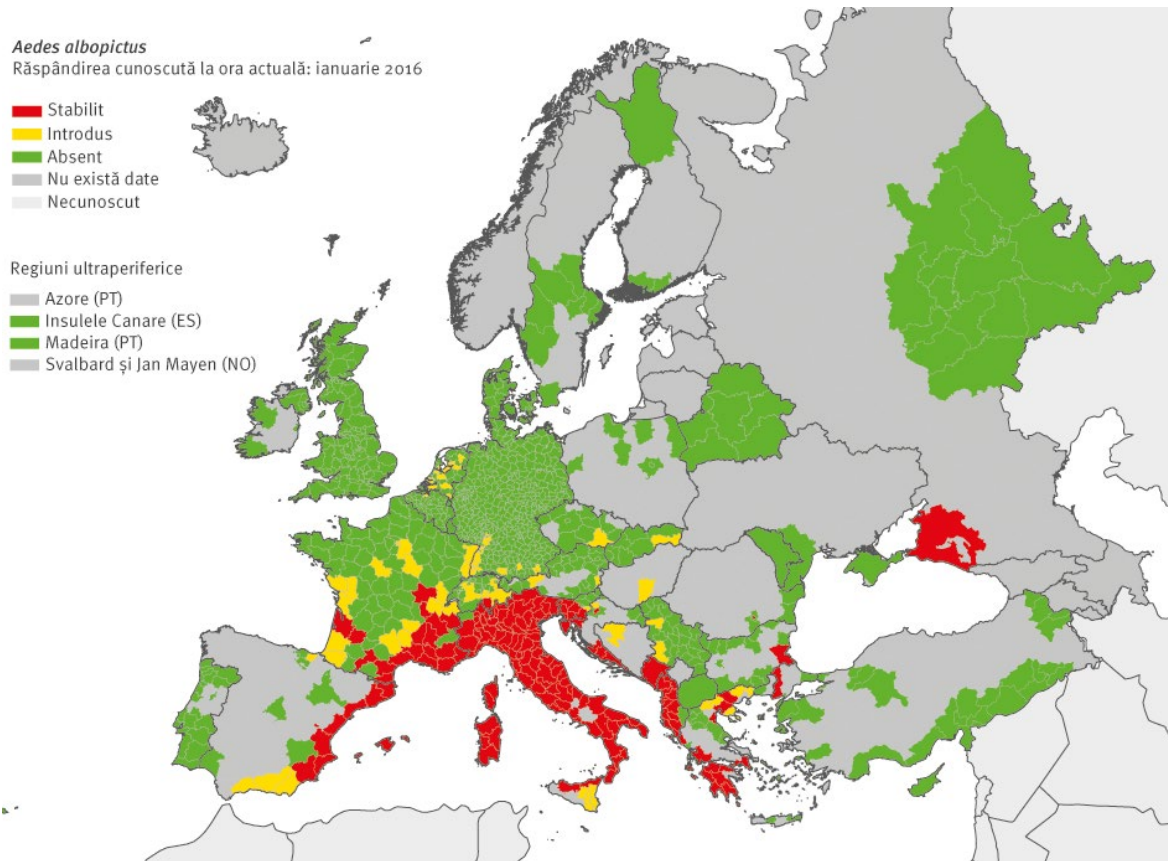
Se poate promova implicarea comunității în combaterea populațiilor de țânțari, atât prin măsuri preventive individuale, cât și colective.

Ce măsuri de combatere există în cazul transmiterii la nivel local?

Este importantă planificarea și pregătirea măsurilor de combatere a țânțarilor, astfel încât acestea să poată fi activate imediat ce au fost depistate cazuri importate.

Resurse ECDC utile

- Există un [algoritm pentru gestionarea de către sistemul de sănătate publică a cazurilor de infectare cu virusul Zika aflate în curs de investigare](#), care este disponibil și poate fi utilizat pentru pacienții simptomatici.
- Documentul [Ghid pentru supravegherea țânțarilor invazivi din Europa](#) oferă o privire de ansamblu utilă privind supravegherea entomologică la nivel național și regional.
- Documentul [Ghid intermediar pentru furnizorii de servicii medicale și diagnosticul de laborator al virusului Zika](#) este disponibil online și poate fi utilizat ca ghid pentru diagnosticul în laborator al probelor.
- [Epidemie provocată de virusul Zika: Ghidul pentru planificarea pregătirilor în cazul bolilor transmise de Aedes aegypti și Aedes albopictus](#) pune în evidență măsurile care pot reduce riscul importării și transmiterii la nivel local a bolilor transmise de *Ae. aegypti* și de *Ae. albopictus*.
- [Pagina destinată epidemiei cu virusul Zika](#) cuprinde întregul conținut produs de ECDC în legătură cu epidemia actuală cu virusul Zika

Figura 1. Zone din Europa în care este prezent *Aedes albopictus*, ianuarie 2016

Sursa: Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor, VectorNet. Stockholm: 2016.

Absența identificării în fază timpurie a cazurilor locale de infectare cu chikungunya în nordul Italiei în 2007 a avut ca rezultat răspândirea bolii la peste 200 de cazuri în regiune [Rezza, et al. 2007].

Măsurile care pot fi luate de autorități la apariția unui focar includ reducerea numărului de țânțari adulți, prin pulverizare aeriană de insecticide în conformitate cu Regulamentul UE privind produsele biocide [Regulamentul (UE) nr. 528/2012]. Politicile generale de folosire a produselor biocide la nivel instituțional sau al comunității locale ar putea fi puse în aplicare la nivel național, în vederea combaterii vectorilor de răspândire a virusului.

De asemenea, este importantă mobilizarea publicului larg în direcția punerii în aplicare a măsurilor de control al vectorilor de răspândire în mediul local (reducerea ariilor de răspândire, măsuri personale de protecție). În timpul apariției focarului de virus denga din Madeira, din anul 2012, s-au desfășurat campanii de informare pe sistemul „din ușa în ușa”, precum și activități la nivelul comunităților, în care au fost implicate diferite sectoare ale societății, folosindu-se și postări pe platformele de comunicare socială [Sousa, et al. 2012].

Ce se poate face pentru reducerea riscului ca Zika să dăuneze femeilor gravide?

Având în vedere dovezile unei legături între infectarea cu virusul Zika în timpul sarcinii și malformațiile congenitale ale creierului la făt, se pot lua măsuri

de informare a femeilor gravide și a femeilor care intenționează să rămână gravide despre riscul infectării cu virusul Zika, și despre cele mai bune metode de prevenire a înțepăturilor de țânțari.

Femeilor gravide și femeilor care intenționează să rămână gravide li se pot face recomandări clare atunci când călătoresc către sau dinspre zone în care este activă transmiterea virusului, același lucru fiind valabil și pentru femeile care locuiesc în zone de risc.

Ar putea fi necesar să se aibă în vedere supravegherea atentă și monitorizarea (alături de sfaturi clinice adecvate, servicii de diagnostic și îngrijire) femeilor gravide care revin din zone în care există transmitere activă, în conformitate cu instrucțiunile stabilite la nivel național.

O mai bună cunoaștere în rândul obstetricienilor și a neurologilor a simptomelor infectării cu virusul Zika va favoriza depistarea cazurilor în fază timpurie.

Există un număr de cazuri documentate de transmitere pe cale sexuală a virusului Zika de la bărbați la femei. Țările pot avea în vedere punerea la dispoziție a unor recomandări clare privind măsurile de precauție pe care trebuie să le ia bărbații și femeile la întoarcerea din zone cu transmitere activă a virusului, cu privire la intervalul de timp după întoarcere în care este recomandat să aibă activitate sexuală protejată.

Ce se poate face pentru reducerea riscurilor de transmitere a virusului prin transfuzii și transplanturi?

Donațiile de celule și țesuturi (de exemplu spermă) primite de la donatori de sânge și de la donatori cu risc de a fi fost infectați cu virusul Zika, pot fi amânate temporar. ECDC elaborează săptămânal hărți care prezintă zonele de transmitere locală a virusului Zika în Europa. Aceste informații pot fi folosite de autoritățile naționale pentru identificarea zonelor de transmitere și a măsurilor de siguranță care pot fi luate pentru substanțele de origine umană (SoHO), asemănătoare cu cele care sunt deja puse în aplicare în cazul febrei cauzate de virusul West Nile. Analiza de laborator a sângelui donat, prin efectuarea unui test al acidului nucleic ARN, poate fi utilizată pentru menținerea unui stoc de sânge durabil.

Planurile de pregătire privind siguranța SoHO în zonele care semnalează cazuri de infectare trebuie să fie gata pentru a fi activate. Astfel de planuri includ măsuri care trebuie puse în practică de autoritățile naționale, de băncile de produse SoHO și de către alți actori competenți în domeniul siguranței și calității produselor SoHO.

De asemenea, planul poate să aibă în vedere măsuri preventive, care trebuie aplicate în fiecare etapă critică a lanțului de furnizare a produselor SoHO. În funcție de situația epidemiologică efectivă, planul de pregătire poate să stabilească și măsuri pentru evaluarea continuă a riscului.

Dovezi

Prevenire și reacție integrată de succes în cazul unui focar cu virusul chikungunya în Montpellier, Franța

Următorul exemplu este un program integrat de prevenire și reacție din Franța, care a izolat cu succes un focar de virus chikungunya – un alt virus transmis de *Aedes albopictus*.

În anul 2014, a apărut în Montpellier un focar de 12 cazuri de chikungunya, transmise local, virusul fiind răspândit de *Aedes albopictus*, același țânțar care poate răspândi virusul Zika [Delisle, et al. 2015]. Primul caz a fost un călător care se întorsese din Camerun.

Potrivit autorilor studiului, lipsa tratamentului imediat aplicat vectorului de răspândire a virusului în jurul reședinței cazului primar și slaba conștientizare privind virusul chikungunya în rândul cadrelor medicale a favorizat răspândirea virusului. Totuși, un plan corespunzător de pregătire din partea autorităților franceze, axat pe investigații epidemiologice și pe tratamente periodice de combatere a țânțarilor, a contribuit la izolarea rapidă a focarului. Planul a avut în vedere și anticiparea resurselor necesare în cazul unui focar și a furnizat instrumente de reglementare, cum ar fi detalii privind cine răspunde de o anumită sarcină și modul de comunicare a informațiilor pentru niveluri diferite de risc.

După depistarea cazului primar au fost luate următoarele măsuri: supravegherea țânțarilor din vecinătate, tratamente repetate de combatere a țânțarilor imediat după identificarea cazului primar și o campanie intensă de informare.

Implicarea populației locale și a personalului medical a constituit un factor esențial în izolarea focarului. Autorii recomandă ca autoritățile naționale și locale, profesioniștii din domeniul combaterii țânțarilor și laboratoarele naționale să planifice măsuri de pregătire înainte să apară cazuri pentru a îmbunătăți reacția sistemului de sănătate publică în fața unui focar, în cazul respectiv cu virusul chikungunya.

Surse

Prezentul document a fost redactat pe baza următoarelor rapoarte, articole și publicații de specialitate:

1. Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor. Rapid Risk Assessment. Zika virus disease epidemic: Sixth update, 20 May 2016. Stockholm: ECDC; 2016.
2. Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor. Zika virus disease epidemic: Preparedness planning guide for diseases transmitted by *Aedes aegypti* and *Aedes albopictus*. Stockholm: ECDC; 2016.
3. Rezza G, Nicoletti L, Angelini R, Romi R, Finarelli AC, Panning M, et al. Infection with chikungunya virus in Italy: an outbreak in a temperate region. *Lancet*. 2007 Dec 1;370(9602):1840-6.
4. Delisle E, Rousseau C, Broche B, Leparç-Goffart I, L'Ambert G, Cochet A, et al. Chikungunya outbreak in Montpellier, France, September to October 2014. *Euro Surveill*. 2015;20(17).
5. Sousa CA, Clairouin M, Seixas G, Viveiros B, Novo MT, Silva AC, et al. Ongoing outbreak of dengue type 1 in the Autonomous Region of Madeira, Portugal: preliminary report. *Euro Surveill*. 2012;17(49).
6. Centers for Disease Control and Prevention: Facts about microcephaly <http://www.cdc.gov/ncbddd/birthdefects/microcephaly.html>.

În conformitate cu legislația europeană privind amenințările transfrontaliere grave la adresa sănătății, Comisia Europeană își coordonează activitatea cu statele membre UE, prin Comitetul pentru securitate sanitară, pentru a asigura schimbul de informații și a garanta sincronizarea măsurilor luate în toată Europa. Rolul ECDC constă în evaluarea riscului și furnizarea de sprijin pentru Comisia Europeană și pentru statele membre UE.

Instructajele de politică ale ECDC sunt documente succinte, care evidențiază o anumită problemă din domeniul sănătății publice și sugerează factorilor de decizie și persoanelor cu influență de la nivel european, național și regional, pe bază de dovezi, posibile măsuri pentru soluționarea acestora.

Împreună cu fișierele PDF se publică și fișierele de lucru, pentru ca documentul să poată fi adaptat pentru utilizarea la nivel național, de exemplu prin traducerea textului în alte limbi.

Citare recomandată: Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor. Pregătiri pentru combaterea virusului Zika în UE. Stockholm: ECDC; 2016.

Număr catalog: TQ-04-16-490-RO-N
ISBN: 978-92-9193-959-6
DOI: 10.2900/518027

Foto copertă: Eric Bridiers, US Mission Geneva. Creative Commons (CC BY 2.0)

© Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor, 2016.
Reproducerea este autorizată cu condiția menționării sursei.